

L'art de trobar l'equivalència

DANIEL CARDÚS I PASQUAL

Animats pel següent escrit, obrim una nova secció, titulada «La veu del lector». Esperem que serà d'inters per a tots els qui ens llegiu i us convidem a fer-hi sentir la vostra veu.

Permeteu-me de respondre, en aquesta primera part, als ben presentats articles que van fer en la revista número 46 Jaume Salvanyà i Mar Massanell sobre qüestions de lèxic. És un tema en què paro atenció, perquè em molesten els estrangerismes, i més quan són innecessaris o poca-soltes.

A Jaume Salvanyà li diria que la paraula que trobo més propera a «agobiar» és *aclaparar*. Em sorprèn que no hi hagi caigut, com tampoc en el cas de *feixuc*, ja que són paraules d'ús comú. Potser és que, en voler-les traduir, queda massa fixat pel mot de partença. Jo segueixo un altre sistema: prescindixo de la paraula que vull traduir (que m'estira més del compte) i transposo el significat del context. Agafant els exemples que ell posa, jo faria les versions següents:

- No **m'atabalis** més.
- Aquesta feina **m'aclapara**.
- Aquell museu **em va carregar**.
- És un nen que **cansa** molt.
- **M'afeixuga** veure sempre les mateixes cares.

- Estic molt **aclaparat** a la feina.
- Avui estic **aplanat**.
- Un viatge **feixuc**.
- Una calor **asfixiant**.
- Una vida **estressant**.
- Unes festes **avorridores**.
- Fas cara d'**atabalat**.
- Viure a Barcelona és molt **pesat**.
- Passo (millor que *tinc*) una **temporada baixa**.

Amb aquest sistema de fixar-nos en el significat del context, no tan sols ens alliberem del destorb de la paraula que volem traduir, sinó que ens adaptem als matisos que aquesta pot tenir. A mi, almenys, se'm fa més fàcil de trobar-hi l'equivalència.

~~~~~

A Mar Massanell li diria que, si hom sap prou anglès per a entendre un text escrit en aquesta llengua, s'adona que el llenguatge dels informàtics anglosaxons és, com a mínim, incongruent; és un lèxic conformat per gent que maneja la llengua pròpia amb poc rigor i,

encara menys, amb poc sentit comú. El que cal fer, per tant, és veure primerament si la paraula que ells ens donen es correspon amb el que volen descriure. Són tantes les vegades que la relació entre significat i significant és esotèrica, que acostumo a anar directament a allò que hom vol descriure i a rumiar com ho diria en català. Per aquest procediment, jo no *tallo* ni *retallo*, sinó que «traspasso»; no dic «pantalla», sinó *visor* (de televisor), ni «desfragmentar», sinó *reagrupar*; no dic «fer clic sobre», sinó *marcar* (també podria dir *assenyalar*), per donar uns quants exemples. Pel que fa a *clicar*, ho trobo correcte i crec que no ens ha de fer por de manipular la llengua (que la tenim massa anquilosada), però jo m'estimo més dir *marcar*, i, quan es tracta de *fer clic sobre el botó* del ratolí, ja que anomenem l'objecte amb una paraula tan descriptiva i simpàtica, prefereixo dir que *li premo l'orella*.

Brindo, doncs, aquesta meua opinió, amb vista a enriquir el nostre vocabulari.

Ara, en aquesta segona part, deixeu-me parlar altra vegada de Jaume Salvanyà sobre el seu article en la revista número 47. Abans, però, el poso alerta sobre l'error de limitar-se a traduir el lèxic, conservant l'estructura de la frase. No és tan sols la llengua el que és diferent, sinó la mentalitat, ja que a llengües diferents corresponen mentalitats diferents. Per tant, les paraules són diferents, però també les expressions.

Bé, anem per feina:

*LE HAN PUESTO UN ROSCO

- **LI HAN DONAT** (o **HA TRET**) **CARABASSA**.
- **LI HAN DONAT UN DONUT** (més divertit).

*NO COMERSE UN ROSCO

- **NO SUCA** (el melindro). L'expressió és genuïna, més gràfica i més suau.
- **NO EN TREU RES, NO SE'N SURT, NOMÉS ENSUMA**.

*SOSO

- **FAT, INSULS, ENSOPIT, PÀMFIL, SENSE SUC NI BRUC, EIXARREÏT, INSÍPID**.

*BORDE

- **BORD** (ja ho fèiem servir en aquest sentit en els anys quaranta).
- **MALPARIT, MALCARAT**.

*PONERSE BORDE

- **POSAR-SE FARRUC** (o **FARRUCO**), **DE MALA LLET, FORT, EMPRENYAR-SE, ANAR DE MALES MANERES**.

- L'expressió **REBOTAR-SE** no l'he trobada en el diccionari, però em sembla un bon invent com a equivalent de **POSAR-SE REBEC**.

*CUTRE

- **TRONAT, RANCI, MACARRÒNIC, VULGAR, DE MAL GUST, MALGIRBAT, RAMPOINA**.

En aquest terreny que vostè trepitja, on he trobat més enginy és en el mallorquí. Si llegeix les rondalles mallorquines recollides per Alcover es farà un tip d'espigolar expressions que els catalans hem perdut o no hem trobat. Encara avui dia el mallorquí practica una conversa plena d'humor, eufemismes, acudits i enginy. És una mina que caldria explotar.◆